Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het Leopold I-gedenkteken in De Panne

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: De Panne, 2de afdeling, sectie E

Objectnummer: 4.01/38008/347.1 - Dossiernummer: 4.001/38008/101.1

Omschrijving:

Leopold I-gedenkteken, Leopold I Esplanade, De Panne

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 13/10/26

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn,

Signed by:Weyts Ben Louisa G
Signed at:2026-10-13 23:46:14 +02:00
Reason:Ik keur dit document goed

Weyts Ben Vlaamse overheid

Ben WEYTS

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 2 juni 2026.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek meldde op 4 juni 2026 dat het dossier geen natuurwaarden bevat waarover men advies zou kunnen geven.

Het agentschap Natuur & Bos bracht op 30 juni een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. Op basis van de stukken uit de adviesvraag wordt vastgesteld dat de bescherming als monument van het Leopold I-gedenkteken geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone (SBZ) veroorzaakt. Er zijn door de bescherming geen meetbare en aantoonbare gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van het Habitatrichtlijngebied nummer BE2500001 Duingebieden inclusief IJzermonding en Zwin. De huidige natuurwaarden en de natuurdoelstellingen voor de instandhouding van soort(en) of habitat(s) worden gevrijwaard. Het behoud, de uitbreiding en/of de versterking van populaties en habitats worden niet verhinderd. Het is daarom niet noodzakelijk om een passende beoordeling op te stellen. Daarnaast veroorzaakt deze handeling geen onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 2 juni 2026.

Het agentschap Maritieme Dienstverlening & Kust gaf op 23 juni 2026 aan geen bewaren te hebben vanuit hun bevoegdheid inzake zeewering.

De Vlaamse Waterweg nv liet op 30 juni 2026 weten geen advies te geven. Op basis van het beschermingsdossier blijkt dat er zich geen interferenties voordoen met het beheer en de exploitatie van een waterweg in beheer door De Vlaamse Waterweg nv en het patrimonium van De Vlaamse Waterweg nv. Gelet op de ligging is De Vlaamse Waterweg nv niet bevoegd in het kader van de watertoets.

Het departement noch de overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 2 juni 2026.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente De Panne

Het advies werd gevraagd op 2 juni 2026.

Gemeente De Panne

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 29 juni 2026 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:
Het advies omvat een uitgebreide motivatie en bespreking van de erfgoedwaarden en historische betekenis van het gedenkteken. Het advies gaat in op de betekenis van het gedenkteken vanuit verschillende invalshoeken, die aanleunen bij de motivering die is opgenomen in het inhoudelijk dossier en ministerieel besluit.
Het college stelt vast dat de bescherming volledig aansluit bij de beleidsmatige doelstellingen en bijdraagt aan de duurzame verankering van het erfgoed binnen de verdere ontwikkeling van De Panne. De geplande restauratie van het gedenkteken, gekoppeld aan de herdenking van 200 jaar België, is een prioritair project waarvoor middelen zijn voorzien binnen het meerjarenplan.
De gemeente onderschrijft de uitzonderlijke waarde van het gedenkteken, dat gekoppeld is aan een concreet historisch feit van nationaal belang. De aanwezigheid van het gedenkteken op de authentieke plek verleent het een bijzondere betekenis als historische referentiesite en "*lieu de mémoire"*. De combinatie van beeldhouwwerk en architecturaal kader verleent het gedenkteken een duidelijke artistieke en representatieve kwaliteit. Het gedenkteken staat symbool voor de ontwikkeling van De Panne van vissersdorp tot toeristische badplaats. Ook veruitwendigt het de sterke verbondenheid tussen De Panne en het koningshuis. Vervolgens haalt de gemeente ook de structurerende rol en het beeldbepalende karakter van het gedenkteken aan, gelegen op de overgang tussen duinen en strand. De gemeente erkent het gedenkteken als drager van een breder historisch verhaal en neem het ook actief op binnen het toeristisch en erfgoedgericht aanbod.
De gemeente benadrukt ook actief in te zetten op het onderhoud en de opvolging van het gedenkteken, in functie van een duurzame instandhouding. Op 19 juni 2026 ging een onderhoudsbeurt door, waarbij de triomfboog werd gereinigd met stoom en water, zonder gebruik van chemische producten.

Conclusie: het advies heeft invloed op het ministerieel besluit en het inhoudelijk dossier. Naar aanleiding van het onderhoud op 19 juni 2026 werd de fotoregistratie in bijlage 2 bij het ministerieel besluit integraal voorzien van nieuwe foto's die overeenstemmen met de actuele referentietoestand na reiniging. Het inhoudelijk dossier werd ook beperkt aangepast. Op pagina 12, onder punt 2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed, werd de datum van de nieuwe fotografische documentatie aangevuld en werd de vermelding van de recente onderhoudsbeurt opgenomen: "*De gemeente De Panne liet een onderhoudsbeurt uitvoeren op 19 juni 2026. Hierbij werd de triomfboog gereinigd met stoom en water, zonder gebruik van chemische producten*."

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 2 juni 2026.

De VCOE bracht op 10 juli 2026 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie vraagt of er in aanloop naar de herdenking van het 200-jarige jubileum van België in 1830 nog gelijkaardige (beschermings)initiatieven zijn gepland van gedenktekens en andere herdenkings- en herinneringsplaatsen die de Belgische ontstaansgeschiedenis in kaart brengen, belichten en valoriseren.
De commissie uit appreciatie voor het goed gedocumenteerde dossier, dat ondanks de ad-hocaanleiding ook aandacht heeft voor het ruimere kader, zoals andere gedenktekens voor Koning Leopold I, andere vorstelijke gedenktekens uit de jaren 1950, alsook de historische link tussen de badstad De Panne en het Belgische koningshuis. De commissie waardeert de uitvoerige duiding over de ontwerpers. De commissie bevestigt dat het gedenkteken een representatief voorbeeld is van een grootschalig publiek gedenkteken en getuigt van een bijzonder ruimtelijk en architecturaal ontwerp.

> Antwoord:
> De commissie merkt terecht op dat dit om een ad-hocaanvraag tot bescherming gaat. Binnen de vooropgestelde beleidsprioriteiten is er geen breder onderzoek naar gedenktekens en herinneringsplaatsen die verband houden met de Belgische ontstaansgeschiedenis gepland. In het Ondernemingsplan Onroerend Erfgoed 2025-2029 is wel een actie voorzien die inzet op het herwaarderen van standbeelden en gedenktekens in de publieke ruimte. Aan deze actie is geen beschermingstraject gekoppeld. Het voorliggend dossier staat los van deze beleidsactie.

De commissie vraag om de beschermingsafbakening te verduidelijken op een overzichtsplan van de huidige toestand.
De commissie onderschrijft de beschermingswaardigheid van het gedenkteken en de afbakeningskeuze die een deel van het openbaar domein bevat en gebaseerd is op de aanleg voorzien in de jaren 1970 aansluitend bij de Esplanade. Uit het afbakeningsplan en het dossier valt slechts indirect af te leiden hoe die "*oorspronkelijke toestand van de verharding en aanleg*" zich verhoudt tot de huidige (afwijkende) aanleg van het openbaar domein.

> Antwoord:
> Het agentschap beschikt niet over een plattegrond van de huidige toestand. De evolutie van de omgevingsaanleg wordt voldoende omschreven in het inhoudelijk dossier en uitvoerig geïllustreerd in de documentatiebijlage bij het dossier. Deze bijlage bevat foto's die de initiële verharding rond het gedenkteken in beeld brengen (pagina 9) en plannen en foto's die de uitbreiding van de verharding in de jaren 1970 documenteren (pagina's 10-12).

De commissie vraagt om in de motivering van de stedenbouwkundige waarde de zichtlijn van en naar het strand en de zee nog explicieter te benoemen. Dit met het oog op een vrijwaring van dit beeldbepalende uitzicht bij latere stedenbouwkundige ingrepen.
Ze vindt het immers positief dat ook de stedenbouwkundige waarde van het gedenkteken is meegenomen, naast de architecturale, artistieke en historische waarde. Het gedenkteken is immers terecht een blikvanger vanop zowel de Esplanade als vanop het strand, met de zee als belangrijke achtergrond.

> Antwoord:
> Er wordt ingegaan op deze vraag. In de stedenbouwkundige waarde wordt de context van de duinen en het strand, en het zicht naar en van het strand nog extra benadrukt. Er wordt expliciet toegevoegd dat het gedenkteken ook vanop het strand een blikvanger is en beeldbepalend is voor de kust van De Panne.

De commissie vraagt om in het ministerieel besluit de beheersdoelstellingen 4° en 6° sterker te verwoorden.
Beheersdoelstelling 4° beperkt zich nu tot de 'wenselijkheid' van het rechtzetten van onoordeelkundige ingrepen uit een vroegere onderhouds- en restauratiefase. Het lijkt de commissie evenwel noodzakelijk om deze ingrepen bij restauratie recht te zetten (zoals de nefaste elastische voegen uit de jaren 1990). Beheersdoelstelling 6° over de afstemming van toekomstige omgevingswerken op de oorspronkelijke verharding en aanleg zal een belangrijke opwaardering betekenen voor het monument.

> Antwoord:
> Artikel 3 van het ministerieel besluit, waarin de beheersdoelstellingen worden beschreven, geeft uiting aan een 'streven' en stelt het globale toekomstbeeld voor dat men met de bescherming beoogt. De suggestie van de commissie wordt gevolgd. In het kader van de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden die de beheersdoelstellingen omschrijven, wordt bij beide beheersdoelstellingen de formulering "*is het wenselijk"* aangepast tot "*is het aangewezen"*.

De commissie vraagt, in functie van beheersdoelstelling 5° uit het ministerieel besluit, nog in het dossier te verduidelijken uit welke "*meerdere bronnen*" de eerdere vergulding van de inscriptie blijkt.
Ze ondersteunt de intentie in deze beheersdoelstelling om de oorspronkelijke vergulding van de Latijnse inscriptie op de portiek te hernemen.

> Antwoord:
> In een artikel in het tijdschrift *Habitat Habitations* in 1959 wordt expliciet vermeld dat de Latijnse inscriptie uitgevoerd werd "*en lettres dorées*". Dit wordt toegevoegd aan de historiek in het inhoudelijk dossier (onder 2.2.3., pagina 8). In latere archiefdocumenten bewaard bij de gemeente, wordt in de vroege jaren 1970 melding gemaakt van het "*herschilderen*" van de letters in goud. Dit is dus gebaseerd op een voorgaande toestand. Op pagina 9 van het inhoudelijk dossier (onder 2.2.4.) wordt de vermelding "schilderen" aangepast tot "*her*schilderen".

Daarnaast vraagt de commissie om de beheersdoelstellingen nader toe te lichten onder hoofdstuk 4, beheersvisie van het inhoudelijk dossier.

> Antwoord:
> De beheersdoelstellingen worden voldoende omschreven en geduid in artikel 3 van het ministerieel besluit. Het is daarom geen meerwaarde om deze bijkomend toe te lichten onder hoofdstuk 4 van het inhoudelijk dossier.

De commissie formuleert tot slot enkele detailopmerkingen. Ze vraagt om in het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit de correcte vermelding "*koning der Belgen*" te gebruiken.

> Antwoord:
> In de motivering van de historische waarde wordt "*koning van België*" aangepast tot "*koning der Belgen*". In het inhoudelijk dossier wordt de formulering op bijkomende plaatsen aangepast.

Ook vraagt de commissie om in voetnoot 6 op pagina 5 van het inhoudelijk dossier te specificeren welke informatie uit de inhoudlijst van het archief van Victor Martiny, bewaard bij Kanal Architecture, werd benut en hoe dit in het historische overzicht is verwerkt. Dit zou bijdragen tot de transparantie van het brongebruik.

> Antwoord:

In het inhoudelijk dossier wordt op verschillende plaatsen in andere voetnoten verwezen naar de inhoudlijst van dit fonds. De veelheid aan voetnoten en verwijzingen in het historisch overzicht zorgt dus al voor een transparantie over het brongebruik. Bij voetnoot 6 op pagina 5 werd wel aangevuld welke informatie de inhoudlijst bevat en dat het document relevant is voor verder onderzoek.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- De formulering "*koning van België*" wijzigde tot "*koning der Belgen*" op pagina's 2, 5 en 18.
- Het historisch overzicht (2.2.) werd aangevuld met:
    - een korte duiding over de meerwaarde van de informatie bekomen uit de inhoudlijst van het dossier over het gedenkteken in het fonds Martiny, zie voetnoot 6 op pagina 5: "*de erg gedetailleerde inhoudlijst van dit dossier bood wel een volledig overzicht van de documenten, brieven, plannen en foto's, vaak met een datering en omschrijving van de inhoud. Dit document bevestigt de grote relevantie van dit fonds in functie van verder onderzoek naar het gedenkteken*."
    - een verwijzing naar de oorspronkelijke vergulding van de Latijnse inscriptie op de portiek, namelijk onder 2.2.3. op pagina 8 met verwijzing naar een artikel uit 1959 en met vermelding van: "*De handgekapte Latijnse inscriptie werd uitgevoerd "en lettres dorées"*." Bij de beschrijving van de werken in de jaren 1970 werd "*schilderen*" vervangen door "*herschilderen*" (onder 2.2.4., pagina 9) om te benadrukken dat een eerdere toestand werd hernomen.
- Onder 3.2. Evaluatie van de erfgoedwaarden, werd op pagina 17 de motivering van de stedenbouwkundige waarde aangepast. De context van de duinen en het strand, en het zicht naar en van het strand werden nog extra benadrukt. Er werd expliciet toegevoegd dat het gedenkteken ook vanop het strand een blikvanger is en beeldbepalend is voor de kust van De Panne.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- De motivering van de stedenbouwkundige waarde werd aangepast met extra aandacht voor de context van de duinen en het strand, en het zicht naar en van het strand. Er werd expliciet toegevoegd dat het gedenkteken ook vanop het strand een blikvanger is en beeldbepalend is voor de kust van De Panne.
- In de motivering van de historische waarde werd "*koning van België*" gewijzigd tot "*koning der Belgen*".
- In artikel 3 werd bij de beheersdoelstellingen 4° en 6° de formulering "*is het wenselijk"* aangepast tot "*is het aangewezen"*.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder

De opmerkingen werden gevraagd op 2 juni 2026.

De gemeente De Panne gaf advies als adviesverlenende instantie en als zakelijkrechthouder. Dit advies werd behandeld onder punt 1.2 van deze bijlage. De gemeente formuleerde geen opmerkingen.

Conclusie: aangezien er geen opmerkingen werden uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming, hebben deze geen invloed op het inhoudelijk dossier of het ministerieel besluit.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

- De formulering "*koning van België*" wijzigde tot "*koning der Belgen*" op pagina's 2, 5 en 18.
- Het historisch overzicht (2.2.) werd aangevuld met:
    - een korte duiding over de meerwaarde van de informatie bekomen uit de inhoudlijst van het dossier over het gedenkteken in het fonds Martiny, zie voetnoot 6 op pagina 5: "*de erg gedetailleerde inhoudlijst van dit dossier bood wel een volledig overzicht van de documenten, brieven, plannen en foto's, vaak met een datering en omschrijving van de inhoud. Dit document bevestigt de grote relevantie van dit fonds in functie van verder onderzoek naar het gedenkteken*."
    - een verwijzing naar de oorspronkelijke vergulding van de Latijnse inscriptie op de portiek, namelijk onder 2.2.3. op pagina 8 met verwijzing naar een artikel uit 1959 en met vermelding van: "*De handgekapte Latijnse inscriptie werd uitgevoerd "en lettres dorées"*." Bij de beschrijving van de werken in de jaren 1970 werd "*schilderen*" vervangen door "*herschilderen*" (onder 2.2.4., pagina 9) om te benadrukken dat een eerdere toestand werd hernomen.
- De recente reiniging van het gedenkteken werd aangevuld onder 2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed, pagina 12: "*De gemeente De Panne liet een onderhoudsbeurt uitvoeren op 19 juni 2026. Hierbij werd de triomfboog gereinigd met stoom en water, zonder gebruik van chemische producten*." Naar aanleiding van de reiniging werden actuele foto's gemaakt bij een plaatsbezoek op 12 augustus 2026.
- Onder 3.2. Evaluatie van de erfgoedwaarden, werd op pagina 17 de motivering van de stedenbouwkundige waarde aangepast. De context van de duinen en het strand, en het zicht naar en van het strand werden nog extra benadrukt. Er werd expliciet toegevoegd dat het gedenkteken ook vanop het strand een blikvanger is en beeldbepalend is voor de kust van De Panne.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- De motivering van de stedenbouwkundige waarde werd aangepast met extra aandacht voor de context van de duinen en het strand, en het zicht naar en van het strand. Er werd expliciet toegevoegd dat het gedenkteken ook vanop het strand een blikvanger is en beeldbepalend is voor de kust van De Panne.
- In de motivering van de historische waarde werd "*koning van België*" gewijzigd tot "*koning der Belgen*".
- In artikel 3 werd bij de beheersdoelstellingen 4° en 6° de formulering "*is het wenselijk*" aangepast tot "*is het aangewezen*".
- Bijlage 2 kreeg een update met nieuwe foto's, gemaakt op 12 augustus 2026, in overeenstemming met de actuele referentietoestand na reiniging.